

ΤΟΜΑΣ ΜΑΝ

Ο θάνατος στη Βενετία

Νουβέλα

Μετάφραση

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΦΑΤΙΔΗΣ

Επίμετρο

ΣΤΑΥΡΙΝΗ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονοι Κλασικοί – 73

Τόμας Μαν, *Ο θάνατος στη Βενετία*

Thomas Mann, *Der Tod in Venedig*

Μετάφραση: Γιάννης Καλιφατίδης

Υπεύθυνη έκδοσης - Συγγραφή επιμέτρου: Σταυρινή Ιωαννίδου

Διορθώσεις: Γιάννης Αντωνόπουλος

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Σχεδιασμός εξωφύλλου: k2design

Copyright® για τη μετάφραση, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2023

Πρώτη έκδοση στη γερμανική γλώσσα από τις εκδόσεις S. Fischer, Βερολίνο, 1913

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Φεβρουάριος 2026

KET E908 ΚΕΠ 31/26 ISBN 978-618-07-4115-8

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ.
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ).
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΈΝΑ ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ του έτους 19..., μιας χρονιάς που εδώ και μήνες δεν είχε πάψει να δείχνει στην ευρωπαϊκή ήπειρο τη δυσοίωνα και απειλητική όψη της, ο Γκούσταβ Άσενμπαχ ή, μάλλον, Φον Άσενμπαχ, όπως ονομαζόταν επισήμως από το πεντηκοστό έτος της ηλικίας του, βγήκε από την κατοικία του στην Πριντς-Ρεγκέντεν-Στράσε του Μονάχου για να κάνει έναν μεγάλο, μοναχικό περίπατο. Μετά τη δύσκολη και κοπιαστική εργασία των πρωινών ωρών, που σε τούτη την κρίσιμη καμπή απαιτούσε από τον ίδιο μέγιστη προσήλωση, περίσκεψη, ενάργεια και πειθαρχημένη βούληση, ο συγγραφέας βρισκόταν σε υπερδιέγερση, αφού ούτε και μετά το γεύμα είχε καταφέρει να βάλει φρένο στην ακαταπύνητη παραγωγική μηχανή μέσα του –στο λεγόμενο *motus animi continuus*, όπου ο Κικέρων εντοπίζει την ουσία της ευγλωττίας– και να βρει καταφύγιο στον ευεργετικό μεσημεριανό ύπνο, μια καθημερινή ανάγκη τόσο απαραίτητη για να αντισταθμίσει την ολοένα και μεγαλύτερη εξασθένιση των δυνάμεών του. Αφού, λοιπόν, τελείωσε το τσάι του, πήρε τους δρόμους, με την ελπίδα ότι ο καθαρός αέρας και η κίνηση θα τον αναζωογονού-

σαν και θα τον αντάμειβαν με γόνιμες σκέψεις για να συνεχίσει τη δουλειά του το βράδυ.

Ήταν αρχές Μαΐου και, ύστερα από βδομάδες ολόκληρες με βροχή και αγιάζι, όλα έδειχναν πως είχε καλοκαιριάσει για τα καλά. Αν και τα δέντρα στον Αγγλικό Κήπο είχαν μόλις πετάξει τα πρώτα τρυφερά τους βλαστάρια, ο τόπος ήταν τυλιγμένος σε μια βαριά αυγουστιάτικη κουφόβραση, με το πάρκο στις παρυφές της πόλης να έχει πλημμυρίσει από αμάξια και περιπατητές. Αφήνοντας τα ολοένα πιο σιωπηλά και απόμερα μονοπάτια να τον οδηγήσουν στο εξοχικό κέντρο Aumeister, ο Άσενμπαχ έμεινε για λίγη ώρα να χαζεύει τον κοσμάκη στο πολυσύχναστο υπαίθριο αναψυκτήριο, με κάμποσα παιτόνια και αρχοντικά αμαξάκια σταθμευμένα παραδίπλα, ώσπου, βλέποντας τον ήλιο να γέρνει στη δύση του, βγήκε από το πάρκο για να πάρει τον δρόμο του γυρισμού μέσα από τους απέραντους αγρούς, αλλά, με τα πόδια του βαριά από την κούραση και τα γκρίζα σύννεφα πάνω από το Φέρινγκ να προμηνύουν καταιγίδα, στάθηκε έξω από το Βόρειο Νεκροταφείο να περιμένει το τραμ, που θα τον μετέφερε ολόγισια στο κέντρο της πόλης.

Έτυχε να βρει τη στάση έρημη – μα ούτε τριγύρω κυκλοφορούσε ψυχή. Στην Ούνγκερερ-Στράσε, οι αστραφτερές ράγες του τραμ κυλάκωναν το λιθόστρωτο ξεμακραίνοντας μοναχικές κατά το Σβάμπινγκ, αλλά στον δρόμο δεν φαινόταν αμάξι ούτε για δείγμα, όπως ούτε και στη λεωφόρο Φέρινγκερ· σιωπή βασίλευε και πίσω από τους φράχτες των μαρμαράδικων, όπου δεκάδες πέτρινοι σταυροί, ταφόπλακες και μνημεία περίμεναν αγο-

ραστή, φαντάζοντας σαν μια δεύτερη, ακατοίκητη νεκρόπολη, ενώ η σιωπηλή βασιλική του κοιμητηρίου στην αντικρινή μεριά του δρόμου έλαμπε με τη βυζαντινή της μεγαλοπρέπεια στο φως του δειλινού – η πρόσοψη διακοσμημένη με ελληνορθόδοξους σταυρούς, ζωηρόχρωμες αγιογραφίες και συμμετρικά διατεταγμένες χρυσογράμματες πλάκες με διαλεχτές βιβλικές ρήσεις για τη μετά θάνατον ζωή, όπως «Εἰσελεύσονται εἰς τὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ» ἢ «Φῶς αἰώνιον λάμψοι ἐπ’ αὐτοῖς».

Για λίγα λεπτά, ο Άσενμπαχ ροκάνισε τον χρόνο της αναμονής του διαβάζοντας με κατάνυξη τις επιγραφές και αφήνοντας το βλέμμα της ψυχής του να βουλιάξει στον διάφανο μυστικισμό τους, όταν η ξαφνική εμφάνιση ενός άντρα με μάλλον ασυνήθιστο παρουσιαστικό στο πρόστυλο του ναού, πάνω από τα δύο πέτρινα θηρία της Αποκάλυψης που φρουρούν τη μαρμαρίνη σκάλα της εισόδου, τον έβγαλε από τις ονειροπολήσεις του κι έδωσε στις σκέψεις του τελείως διαφορετική κατεύθυνση.

Κατά πόσο ο άγνωστος είχε βγει από τον ναό διασχίζοντας την μπρούντζινη πύλη ἢ είχε έρθει απ’ έξω ανεβαίνοντας τα σκαλιά απαρατήρητος, παρέμεινε μυστήριο. Δίχως να πολυβασανίσει το μυαλό του με το ερώτημα, ο Άσενμπαχ έκλινε προς την πρώτη εκδοχή. Μετρίου αναστήματος, λιπόσαρκος, σπανός και πλακουτσομύτης, ήταν ο τύπος του κοκκινοτρίχη, με πρόσωπο γαλακτερό, όλο φακίδες. Κοντολογίς, όλα πάνω του έδειχναν πως δεν ήταν Βαυαρός, κρίνοντας τουλάχιστον από το πλατύγυρο ψάθινο καπέλο που σκέπαζε το κεφάλι του κι έδινε στην όψη του μια εξωτική νότα. Και μολονότι απέπνεε τον αέρα ανθρώπου φερμένου από τόπους μα-

κρινούς, είχε κρεμασμένο στους ώμους το παραδοσιακό βαυαρέζικο σακίδιο και φορούσε ένα κιτρινωπό κετσεδένιο κοστούμι με φαρδύ ζωνάρι, το αριστερό χέρι λυγισμένο στη μέση, με μια γκριζα καμπαρντίνα να κρέμεται από τον πήχη, ενώ στο δεξί κρατούσε ένα μπαστούνι, με τη σιδερένια μύτη του σφηνωμένη λοξά στο έδαφος, και στηριζόταν στη λαβή του, το ένα πόδι μπροστά απ' το άλλο. Με το κεφάλι όρθιο και το πεταχτό καρδί στον ψηλόλιγνο λαιμό του να προεξέχει από τον ξεκούμπωτο γιακά του σπορτίφ πουκαμίσου του, έστεκε με το βλέμμα στυλωμένο στο βάθος, τα άχρωμα μάτια του με τις πυρρόξανθες βλεφαρίδες να χωρίζονται από δύο βαθιές, κάθετες ρυτίδες που πάσχιζαν να ταιριάζουν με την πλακουτσωτή μύτη του. Η υπερυψωμένη θέση του έμοιαζε να του δίνει έναν αέρα υπεροχής και να ενισχύει στον παρατηρητή την εντύπωση του παντεπόπτη, αφού η όλη του στάση είχε κάτι από το μεγαλείο ενός κυρίαρχου δεσπότη, κάτι το αγέρωχο, αν όχι μάλιστα αγριωπό. Μάλιστα, θες επειδή τον τύφλωνε ο ήλιος στη δύση του και τον ανάγκαζε να μορφάζει, θες από κάποια μόνιμη παραμόρφωση του προσώπου του, τα λεπτά, άσαρκα χείλη του ήταν τραβηγμένα προς τα πίσω αποκαλύπτοντας μια σειρά λευκά δόντια κάτω από τα γυμνά ούλα.

Ο Άσενμπαχ περιεργαζόταν τον ξένο με βλέμμα τόσο αφηρημένο μα και συνάμα εξεταστικό, που φάνηκε μάλλον να αγγίζει τα όρια της αδιακρισίας, διότι ξάφνου τον είδε να ανταποδίδει το βλέμμα του ενοχλημένος, και μάλιστα να τον κοιτάζει κατάματα με διάθεση τόσο εχθρική, τόσο φανερά αποφασισμένος να τραβήξει την

κόντρα στα άκρα και να αναγκάσει τον αντίπαλο να αποστρέψει το βλέμμα του, ώστε ο Άσενμπαχ, πασχίζοντας να κρύψει την αμηχανία του, γύρισε από την άλλη κι έπιασε να βαδίζει δίπλα στους φράχτες, πείθοντας τον εαυτό του να μην ασχοληθεί άλλο με τον άγνωστο. Πράγματι, την επόμενη στιγμή τον είχε κιόλας ξεχάσει. Παρ' όλα αυτά, θες επειδή ο αέρας του πλάνητα στο παρουσιαστικό του ξένου είχε εξάψει τη φαντασία του, θες από κάποια άλλη σωματική ή ψυχική επίδραση που του είχε ασκήσει με την παρουσία του, ένωσε προς μεγάλη του έκπληξη τα φύλλα της καρδιάς του να ανοίγουν διάπλατα και άφησε να τον συνεπάρει ο οίστρος της περιπλάνησης, η νεανική δίψα να γυρίσει τον κόσμο – ένα αίσθημα τόσο ζωηρό και πρωτόγνωρο ή, μάλλον, τόσο καιρό καταχωνιασμένο μέσα του και προ πολλού ξεχασμένο, που κοντοστάθηκε προβληματισμένος, με τα χέρια πλεγμένα στην πλάτη και το βλέμμα στυλωμένο στη γη, σπάζοντας το κεφάλι του να καταλάβει τη φύση και το νόημα της παράξενης ταραχής του.

Στην πραγματικότητα, είχε φουντώσει μέσα του η λαχτάρα να ταξιδέψει – αυτό ήταν όλο. Ένωσε να τον κυριεύει ένα πάθος παράφορο, που έφτασε να αγγίζει τα όρια του παροξυσμού, σε σημείο να του φέρει παραισθήσεις. Οράματα γεννημένα από τη λαχτάρα ν' ανοίξει πανιά ξεδιπλώθηκαν μπροστά στα μάτια του, με τις μηχανές της αχαλίνωτης φαντασίας του να μην έχουν ακόμα σιγήσει από την πολύωρη πρωινή εργασία του, παρά να δουλεύουν σκληρά για να αποτυπώσουν σε μια πανοραμική εικόνα όλα τα θαυμαστά και τρομερά έργα της πολυποίκιλης πλάσης. Και, πράγματι, κάτω από έναν αντα-

ριασμένο ουρανό, βαρύ σαν μολύβι, είδε ν' απλώνεται ένα αχανές τοπίο με οργιαστική βλάστηση, ένα απέραντο τροπικό τέναγος που άχνιζε από την υγρασία, έναν πρωτόγονο ερημότοπο όλο νησιά, έλη και ορμητικούς χειμάρρους που κατέβαζαν λάσπη, είδε χνουδωτούς φοίνικες να ορθώνονται ως εκεί που φτάνει το μάτι, ανάμεσα σε λόχμες με θρασεμένες φτέρες και φουντωτά βαλτόχορτα με σαρκώδη φύλλα και αλλόκοτα άνθη, είδε γέρικα δέντρα με ροζιασμένους κορμούς να βυθίζουν τις γυμνές ρίζες τους στο χώμα, τους πράσινους ίσκιους τους να καθρεφτίζονται στα στάσιμα νερά, είδε κάθε λογής εξωτικά πουλιά με μακρύ λαιμό και δύσμορφο ράμφος, το κεφάλι γερμένο στο πλάι, να στέκουν ασάλευτα στα ρηχά, ανάμεσα σε νούφαρα λευκά σαν το γάλα και τεράστια σαν τάσια, είδε τα κίτρινα μάτια μιας αιμοβόρικης τίγρης να σπιθίζουν πίσω από μια λόχμη με μπαμπού, κι ένωσε την καρδιά του να σφυροκοπά από τρόπο και ανεξήγητη αδημονία. Ύστερα το όραμα χάθηκε. Και μ' ένα τίνιγμα του κεφαλιού, ο Άσενμπαχ συνέχισε τον περίπατό του πλάι στους φράχτες των μαρμαράδικων.

Τουλάχιστον από τότε που είχε αποκτήσει την οικονομική ευχέρεια να γυρίζει τον κόσμο και να απολαμβάνει τα οφέλη του τουρισμού, ο Άσενμπαχ δεν έβλεπε τα ταξίδια παρά σαν αναγκαίο κακό, σαν ένα μέτρο για το καλό της υγείας του, που ήταν αναγκασμένος να το υπομένει από καιρού εις καιρόν, έστω και ενάντια στη λογική και τις ιδιαίτερες κλίσεις του. Απασχολημένος υπέρ το δέον με τα καθήκοντα που του επέβαλλαν το εγώ του και το ευρωπαϊκό πνεύμα, βαρυφορτωμένος με τις συγγραφικές υποχρεώσεις του αλλά και πεισματικά αδιά-

φορος απέναντι στα θέλγητρα του εξωτερικού κόσμου, είχε αρκестεί στην εικόνα που σχηματίζει κανείς για τα εγκόσμια χωρίς να απομακρυνθεί και πολύ από τον στενό του περίγυρο, ενώ ποτέ δεν είχε μπει καν στον πειρασμό να ταξιδέψει εκτός Ευρώπης. Μάλιστα αφότου η ζωή του είχε αρχίσει να γέρνει στη δύση της, μάταια πάσχιζε να αποδιώξει, όπως διώχνει κανείς ένα καπρίτσιο της στιγμής, την έγνοια που βασανίζει κάθε καλλιτέχνη μη τυχόν και δεν προλάβει να ολοκληρώσει το έργο του, την αγωνία ότι ο χρόνος θα λήξει προτού ο ίδιος βάλει το λιθαράκι του και δώσει όλο του τον εαυτό. Έκτοτε, τα όρια της ύπαρξής του είχαν περιοριστεί σχεδόν αποκλειστικά στην όμορφη πόλη, που είχε γίνει δεύτερη πατρίδα του, και στην απέριπτη εξοχική κατοικία που είχε χτίσει στα ορεινά για να περνά τα βροχερά καλοκαίρια.

Όσο για το πάθος που τον είχε κυριεύσει τόσο αιφνίδια και αργοπορημένα, κατάφερε να το τιθασεύσει και να το δει στη σωστή του διάσταση, με όπλο τη λογική και την αυτοπειθαρχία που είχε μάθει να επιβάλλει στον εαυτό του από τα νεανικά του χρόνια. Η πρόθεσή του ήταν να προχωρήσει μέχρι ένα ορισμένο σημείο το έργο για το οποίο ζούσε και ανάσαινε, προτού αποσυρθεί στην εξοχή, και η σκέψη να σεργιανίσει στον κόσμο, μένοντας κάμποσους μήνες μακριά από τη δουλειά του, παραήταν επιπόλαιη και αντίθετη στα σχέδιά του για να επιτρέψει στον εαυτό του να την πάρει στα σοβαρά. Κι όμως, ήξερε πολύ καλά για ποιο λόγο είχε μπει ξαφνικά στον πειρασμό να τα αφήσει όλα σύζυλα. Μάλιστα τόλμησε να ομολογήσει στον εαυτό του πως η λαχτάρα του για ορίζοντες νέους και μακρινούς, ο πόθος για ελευθερία, η

σφοδρή επιθυμία να αποτινάξει τα βάρη και να βρει παρηγοριά στη λησμονιά πήγαζε από την ανάγκη του να ξεφύγει από την καθημερινή ρουτίνα, από την τέχνη που υπηρετούσε με τυφλή αφοσίωση, ψυχρή ακρίβεια και ανυποχώρητο πείσμα. Όχι πως δεν αγαπούσε την τέχνη του, όπως σχεδόν αγαπούσε και τον καθημερινό, εξοντωτικό αγώνα ανάμεσα στην ατσάλινη και ανυπότακτη θέλησή του, μια θέληση δοκιμασμένη ουκ ολίγες φορές, και στη χρόνια κόπωση, την οποία πάλευε να κρατήσει κρυφή από τους πάντες, πασχίζοντας να μην την αφήσει να τον προδώσει έστω και με το παραμικρό ίχνος αδυναμίας ή αμέλειας στον καρπό της δουλειάς του. Ωστόσο, του φαινόταν συνετό να μην παρατραβάει το σκοινί και να μην καταπνίγει από πείσμα μια ανάγκη που εκδηλώνεται με τόσο ζωηρή ένταση. Σκέφτηκε τη δουλειά του, σκέφτηκε το σημείο που είχε αναγκαστεί να ξαναφήσει στη μέση εκείνο το πρωί, όπως ακριβώς και την προηγούμενη μέρα – ένα σημείο που δεν έδειχνε να δαμάζεται ούτε με σχολαστική επιμέλεια ούτε με κάποιο ταχυδακτυλουργικό τέχνασμα. Το εξέτασε γι' άλλη μία φορά, δοκίμασε να υπερπηδήσει το εμπόδιο ή έστω να το παρακάμψει, μα σύντομα εγκατέλειψε τη μάχη μ' ένα ρίγος αποστροφής, μολονότι το επίμαχο χωρίο δεν παρούσιαζε κάποια ανυπέβλητη δυσκολία: απεναντίας, μάλλον ο ίδιος είχε παραλύσει από τις αμφιβολίες κατά πόσο άξιζε τον κόπο η βασανιστική αθυμία που γεννούσε μέσα του το ανικανοποίητο αίσθημα της τελειομανίας. Βέβαια, ήδη από τα νιάτα του ταύτιζε την τελειομανία με την ουσία και τη βαθύτερη φύση του ταλέντου: μάλιστα για χάρη της δεν είχε διστάσει να χαλιναγωγή-

σει και να βάλει στον πάγο το συναίσθημα, καθώς ήξερε ότι το συναίσθημα έχει την τάση να αρκείται στη μετριότητα, να ικανοποιείται με λειψές και μεσοβέζικες λύσεις. Μήπως, λοιπόν, το καταπιεσμένο συναίσθημα ερχόταν τώρα να τον εκδικηθεί παρατώντας τον στην τύχη του, αρνούμενο να εμπνεύσει την τέχνη του και να της δώσει φτερά, στερώντας από τον ίδιο όλη τη χαρά της έκφρασης και της δημιουργίας; Όχι πως τα έργα του ήταν για πέταμα. Κάθε άλλο μάλιστα! Τα χρόνια που σήκωνε στους ώμους του τον είχαν ανταμείψει τουλάχιστον με την αδιαφιλονίκητη αναγνώριση της συγγραφικής μαεστρίας του. Κι όμως, ενώ το έθνος εξυμνούσε την τέχνη του, ο ίδιος δεν αντλούσε χαρά από το έργο του, καθώς είχε την αίσθηση ότι του έλειπε εκείνη η φλογερή και παιγνιώδης διάθεση, το άρωμα της χαράς, που συμβάλλει στην απόλαυση του αναγνωστικού κοινού περισσότερο και από το ίδιο το βάθος του περιεχομένου, το δίχως άλλο από τις πλέον σημαντικές αρετές κάθε κειμένου. Έτρεμε στη σκέψη ότι θα περνούσε το καλοκαίρι στην εξοχή, έτρεμε τη μοναξιά στο στενόχωρο σπίτι, με μόνη συντροφιά την υπηρέτρια που του μαγείρευε και τον υπηρέτη που του σερβίριζε το φαγητό στο τραπέζι, έτρεμε στην ιδέα ότι οι γνώριμες βουνοκορφές και οι απόκρημνες πλαγιές θα ορθώνονταν και πάλι γύρω του για να του υπενθυμίζουν μέρα νύχτα τη δυσφορία που του έφερνε η πνευματική του αγκύλωση. Με άλλα λόγια, χρειαζόταν επειγόντως ένα διάλειμμα, ένιωθε την ανάγκη να αλλάξει παραστάσεις και να το ρίξει στο καθιστό, να τον φυσήξει άλλος αέρας και να μπολιαστεί με νέο αίμα ώστε να έχει ένα υποφερτό και γόνιμο καλο-

καίρι. Μα την αλήθεια, δεν έβλεπε την ώρα να ταξιδέψει! Όχι στα πέρατα της γης, πόσο μάλλον στη ζούγκλα με τις τίγρεις. Μια νύχτα στο βαγκόν λι και τρεις με τέσσερις εβδομάδες ραστώνη σε κάποιο τουριστικό θέρετρο στον ηλιόχαρο Νότο...

Να τι σκεφτόταν ενώ το ηλεκτρικό τραμ κατηφόριζε με θόρυβο την Ούνγκερερ-Στράσε. Αποφασισμένος να περάσει το βράδυ μελετώντας τον χάρτη και τα δρομολόγια των σιδηροδρόμων, επιβιβάστηκε στο βαγκόνι, όταν ξάφνου έπιασε τον εαυτό του να αναζητά με το βλέμμα τον άντρα με το ψάθινο καπέλο, εκείνη την τόσο καθοριστική παρουσία κατά τη διάρκεια της σύντομης αναμονής του, χωρίς όμως να καταφέρει να τον εντοπίσει στο κεφαλόσκαλο της εκκλησίας ούτε γύρω από τη στάση αλλά ούτε και στο ίδιο το βαγκόνι.